

Alojzija Zupan Sosič
Novosti v treh romanih Ivana
Cankarja (1876–1918)

Novosti:

- izvirna poetika;
- drugačna vloga ženske;
- provokativnost ljubezni;
- pomen smrti;
- posebna odkritosrčnost;
- delež avtobiografičnosti;
- pripovedna empatija.

Tujci (1901)

- prvo obsežno pripovedno besedilo, sledi inovativni poetiki *Erotike* in *Vinjet*, od vseh treh romanov najmanj inovacij;
- tradicionalna pripoved (realizem in impresionistične poteze), moderna zgodba;
- karakterizacija Ane in Berte;
- prvi slovenski ljubezenski in generacijski roman; ljubezen (trojna) je perspektiva;
- samomor;
- avtobiografskost: revna mladost, bivanje na Dunaju, kritičnost do slovenske družbe in umetnosti (Die Information);
- empatičnost do Berte in Mari.

Na klancu (1902):

- prvi slovenski simbolistični roman (preplet realizma in simbolizma ter družbenokritičnega, družinskega in avtobiografskega romana);
- prvi slovenski proletarski roman;
- prvi slovenski roman (moškega avtorja) z žensko kot glavno literarno osebo (novost fin de siècle), ženska je stičišče vztrajnosti in hrepenenja;
- trpljenje je posledica nerazrešenih družbenih (posledično tudi družinskih) razmer;
- smrt je dokaz poraza;

Hiša Marije Pomočnice (1904)

- posebna odkritosrčnost, avtobiografičnost in pripovedna empatija;
- poseben položaj žensk, ljubezni in smrti: femme fragile je posoda moralne in estetske moči, seksualizacija žensk in otrok (demitizacija); drugačne, tudi patološke ljubezni: zunajzakonska, avtoerotična, lezbična, platonska, spiritualna; voajerizem, pedofilija, incest, spolne zlorabe;
- smrt kot zmes več pojavov: nove oblike lepote, kritične analize kapitalizma, preplet spiritualizma in soterizma;
- največji delež pripovedne empatije po poti avtorjeve empatije: avtobiografičnost, povečana avtorjeva empatija, estetika produkcije.